

ФОРМУВАННЯ ЦИФРОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ МИСТЕЦЬКОЇ ОСВІТИ ПРИ ВИКОРИСТАННІ ХМАРНО ОРІЄНТОВАНИХ СЕРЕДОВИЩ НАВЧАННЯ

FORMATION OF DIGITAL COMPETENCE OF ART EDUCATION STUDENTS USING CLOUD-BASED LEARNING ENVIRONMENTS

У статті авторами проводиться дослідження щодо необхідності розвитку цифрової компетентності здобувачами мистецьких спеціальностей за допомогою хмарно орієнтованих середовищ. Теоретичними основами дослідження стали наукові праці провідних дослідників та практиків з питань впровадження цифрових та хмарних платформ в освітній процес. У статті розкрито сутність поняття «цифрова компетентність», зазначено, що сучасна цифрова освіта неможлива без застосування хмарних інструментів в умовах змішаного та дистанційного навчання. Адже саме впровадження дистанційного навчання і використання хмарних технологій у часи пандемії і масштабної війни росії проти України стали чи не єдиною можливістю продовження освітнього процесу. Встановлено, що ефективність музичної освіти залежить від особистої взаємодії між викладачами та здобувачами у педагогічному процесі. Присутність викладача музики, початкова презентація музики та негайна корекція – все це має важливе значення в індивідуальному підході та інструментальному навчанні, і саме хмарно орієнтовані середовища дають можливість відтворити освітній процес дистанційно в реальному форматі. Хмарні технології спрощують розповсюдження широкого спектру контенту (текстів, відео, музичних файлів) у в Інтернеті, а доступність, відкритість та їх інтерактивність уможливають колективне використання й та спілкування як онлайн, так і офлайн.

У процесі дослідження авторами було проведено опитування серед майбутніх учителів музичного мистецтва Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського щодо необхідності розвитку цифрових компетентностей за допомогою хмарно орієнтованих середовищ. Результати дослідження вказують на визнання майбутніми вчителями музичного мистецтва важливості організації й впровадження у мистецько-освітню практику хмарно орієнтованих середовищ та оволодіння здобувачів мистецької освіти цифровою компетентністю.

Ключові слова: здобувачі мистецької освіти, майбутні учителі музичного мистецтва, хмарні середовища, цифрові платформи, цифрова компетентність.

In the article, the authors conduct a study on the need to develop digital competence by applicants for artistic specialties using cloud-based environments. The theoretical basis of the study is the scientific works of leading researchers and practitioners on the implementation of digital and cloud platforms in the educational process. The article reveals the essence of the concept of «digital competence», noting that modern digital education is impossible without the use of cloud tools in the context of blended and distance learning. After all, the introduction of distance learning and the use of cloud technologies during the pandemic and Russia's large-scale war against Ukraine have become almost the only way to continue the educational process. It has been established that the effectiveness of music education depends on the personal interaction between teachers and students in the pedagogical process. The presence of a music teacher, the initial presentation of music, and immediate correction are all important in individualized and instrumental learning, and it is cloud-based environments that make it possible to reproduce the educational process remotely in a real format. Cloud technologies simplify the distribution of a wide range of content (texts, videos, music files) on the Internet, and their accessibility, openness, and interactivity make it possible to share and communicate both online and offline.

In the course of the study, the authors conducted a survey among future music teachers of the South Ukrainian National Pedagogical University named after K.D. Ushynsky on the need to develop digital competencies through cloud-based environments. The results of the study indicate that future music teachers recognize the importance of organizing and implementing cloud-based environments in artistic and educational practice and mastering digital competencies by art education students.

Key words: art education students, future music teachers, cloud environments, digital platforms, digital competence.

УДК 37.016

DOI <https://doi.org/10.32782/2663-6085/2023/63.2.35>

Толстова Н.М.,

канд. пед. наук,
ст. викладач кафедри вокально-хорової підготовки
Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського

День Дівень,

аспірант кафедри музичного мистецтва і хореографії
Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К.Д. Ушинського

Постановка проблеми в загальному вигляді.

Цифрова компетентність у 21 столітті стала однією із головних ознак підготовленості фахівця до ефективної професійної діяльності. Вона розглядається як здатність, пов'язана з креативністю та відкритістю до інновацій, відповідальністю й продуктивністю, комунікацією та співпрацею, критичним мисленням, самостійністю у вирішенні проблем та метапізнанням.

У сучасному суспільстві, заснованому на знаннях, технології є основними інструментами, які забезпечують необхідний доступ до інформації,

водночас інтегруючи користувачів у професійні комунікаційні канали та пропонуючи їм ряд можливостей для дозвілля. Вища освіта має наголосувати на цих змінах, надаючи можливість здобувачам розвивати свою цифрову компетентність. Тому в умовах диджиталізації, інформатизації, широкого впровадження в освітній процес хмарних ресурсів, підвищення цифрових компетентностей у здобувачів мистецької освіти є необхідною умовою неперервності й належної якості навчання. Адже майбутні учителі музичного мистецтва у процесі навчання мають набувати здатності розв'язувати

складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері музично-педагогічної освіти, зокрема – створювати творчо-мистецько-освітнє середовище, самостійного опанувати художньо-педагогічним матеріалом, і створювати власні художньо-педагогічні й виконавсько-інтерпретаційні версії музичних творів та інше.

Актуальність дослідження полягає в тому, що на сьогодні недостатньо досліджені питання підвищення та набуття цифрових компетентностей здобувачів мистецької освіти. *Новизна дослідження* полягає у зміщенні фокусу із сталих методів підготовки майбутніх учителів музичного мистецтва до фахової діяльності на інноваційно-ефективні, хмарно орієнтованих середовищах в процесі навчання.

Аналіз наукових досліджень. Питанням формування та розвитку цифрової компетентності у майбутніх фахівців переймалися науковці: В. Биков, А. Квятковська, О. Гриценчук, О. Самойленко, О. Овчарук, Т. Сорочан, О. Спірін, Є. Полат та ін. Питання підвищення педагогічної майстерності та компетентності в процесі викладання є в центрі уваги таких науковців, як І. Зюзян, Ш. Амонашвілі, С. Логачевська, В. Ульянова, Л. Снедкова, О. Савченко та ін. Питання використання хмарних технологій та організації хмарно орієнтованих середовищ розглядаються в працях М. Жалдака, О. Спіріна, Н. Морзе, А. Квятковської, К. Осадчої, Л. Карташової, Я. Топорівської та ін.

Разом з тим, автори вважають за необхідне зосередити увагу на більш детальному дослідженні розвитку цифрової компетентності здобувачів мистецької освіти при використанні хмарно-орієнтованих середовищ.

Мета статті. Проаналізувати та дослідити використання хмарно орієнтованих середовищ в Південноукраїнському національному педагогічному університеті імені К. Д. Ушинського та відслідкувати їх вплив на підвищення та формування цифрових компетентностей здобувачів мистецької освіти.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. Сучасні педагогічні дослідження свідчать про те, що практичний досвід використання хмарно орієнтованих середовищ при викладанні майбутнім фахівцям мистецької, зокрема – музичної освіти має ряд невирішених проблем, які потребують подальшого вивчення, аналізу, анкетування та діагностування з метою вияву того, які саме хмарні платформи та сервіси є найбільш продуктивними на сьогодні в умовах дистанційного або змішаного навчання майбутніх учителів музичного мистецтва.

Основна частина. Освіта повинна гарантувати, що всі здобувачі, незалежно від їхнього рівня знань та компетентностей, будуть забезпечені інструментами, можливостями та засобами, які дозволять їм стати досвідченими в цифровому

суспільстві, в якому вони повинні мати можливість брати участь безпечно, з повагою, як індивідуально, так і колективно. Розвиток цифрової компетентності здобувачів тісно пов'язаний із навчанням упродовж життя, яке все більше відіграє фундаментальну роль у всіх аспектах людського життя і, таким чином, у набутті технічних і когнітивних навичок, які можуть дозволити студентам вирішувати проблеми навчання не лише в аудиторії, але, що більш важливо, поза нею [6].

Серед найважливіших завдань сьогодення, що постають перед закладами освіти, необхідно виділити забезпечення доступу до освітнього процесу для всіх його учасників у формі дистанційного або змішаного навчання, забезпечити неперервність та ефективність відповідно до рекомендацій Європейського простору вищої освіти [2]. В Законі України «Про освіту» термін «компетентність» визначений як «динамічна комбінація знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей, що визначає здатність особи успішно соціалізуватися, провадити професійну та/або подальшу навчальну діяльність» [1].

Сучасна цифрова освіта неможлива без застосування хмарних інструментів в умовах змішаного та дистанційного навчання. Інтернет глибоко укorenився в наших закладах освіти, а електронне навчання стало звичайною практикою в українській системі. Зростання мобільних технологій, інтернету речей, хмарних обчислень дозволяє підвищувати безпеку, цінність ресурсів та розширювати доступ до інформації у освітньому середовищі. Хмарні навички у сфері освіти дають можливість розширити свій світогляд. Ті, кого не влаштовують системи навчання, тепер починають вивчати нову групу онлайн-освіти. Це має позитивну роль для здобувачів, які хочуть вибрати дистанційне навчання чи навіть пройти курси за кордоном. З цього погляду, саме доступ до хмарної інфраструктури дозволяє звертатися до нових, модернізованих форм і підвищувати рівень своєї освіти [3; 5].

Ефективність музичної освіти у процесі оволодіння знаннями з музично-історичних, музично-теоретичних дисциплін, і, особливо, у процесі оволодіння майбутніх фахівців виконавськими вміннями, зокрема – вокальними, інструментальними, диригентсько-хоровими, в значній мірі залежить від налагодження особистої взаємодії між викладачами й здобувачами. Діяльність викладача, зокрема – презентація творів, художньо-емоційна «зарядженість» педагогічного спілкування, важливість негайної оцінки й корекції виконавських дій – усе це має важливе значення в індивідуальному педагогічному процесі, тому важливо, яким чином хмарно орієнтовані середовища дистанційно забезпечать відтворення освітнього процесу в реальному форматі.

Зазначимо, що, незважаючи на освітні інновації та безперервний розвиток програмного забезпечення, музична освіта за останні десятиліття не зазнала суттєвих змін, хоча на теоретичному рівні та в процесі експериментальної перевірки було засвідчено корисність впровадження цифрових технологій в музичну освіту і доведено, що вони можуть бути ефективним ресурсом для викладання музики [6].

Пандемія створила неординарну ситуацію, до якої і викладачі музики, і здобувачі адаптувалися без попереднього досвіду, отже нові виклики постали перед більшістю викладачів музики несподівано, що затребувало швидкої адаптації до нових умов викладання, педагогічного спілкування, викладу навчального матеріалу тощо. Отже, традиційна модель мистецької освіти потребувала ґрунтовного переосмислення методології, методів і форм організації освітнього процесу, набуття цифрової культури, що зрештою виявилось успішним. Застосування вже ефективних методів та хмарно орієнтованих середовищ відкрило нові перспективи для формування цифрових компетентностей здобувачів, яка знадобилася для знаходження, обробки та аналізу науково-методичної та музикознавчої інформації за допомогою хмарних ресурсів; впровадження й використання методичного інструментарію, технологій, форм музично-педагогічної та музично-інформаційної діяльності вчителя, цифрових і електронних засобів з метою формування музично-творчих умінь з використанням сучасної електронної техніки [4], збагачення форм педагогічної практики й вирішення завдань музично-просвітницького характеру та активізації мистецько-творчого розвитку дітей різного віку за допомогою відео- та аудіоресурсів.

На сьогодні існує велика кількість хмарно орієнтованих середовищ, які можуть використовувати викладачі при проведенні практичних чи

лекційних занять з дисциплін музично-історичного й теоретичного змісту, в процесі аналізу та інтерпретації музичних творів, під час опанування методики викладання дисциплін з фаху та ін. Не менш важливу роль відіграє і звернення до соціальних мереж: Facebook, Viber, Telegram, Snapchat, Twitter, які стають дедалі важливішою частиною нашого щоденного спілкування та зв'язку. Для сучасної молоді вони стали ключовими для того, щоб залишатися на зв'язку та бути в курсі подій, а також робити внесок у наш світ і бути творчими.

Багато педагогів вважають соціальні мережі чудовим способом розширити свою особисту мережу навчання та знайти ресурси. Майже всі здобувачі освіти покладаються на певні соціальні мережі як частину свого розпорядку дня. Не менш важливим хмарним сервісом для здобувачів мистецької освіти є Youtube, а саме – як невичерпне джерело музичної (раніше майже недоступної) інформації, «подорожі» по музеях, знайомства творчістю знаних митців, а також як соціальний сервіс, призначений для зберігання, перегляду і методично обґрунтованого обговорення відеозаписів, що є актуальним для здобувачів мистецької освіти.

У процесі дослідження авторами було проведене опитування серед майбутніх фахівців з мистецької освіти Південноукраїнського національного педагогічного університету імені К. Д. Ушинського щодо необхідності розвитку цифрових компетентностей за допомогою хмарно орієнтованих середовищ. У опитуванні взяли участь 16 здобувачів освіти, віком 18–20 років, серед яких 81,3% жінки, 17,7% чоловіки.

У процесі опитування авторами встановлено, що 81,3% респондентів вважають, що цифрові компетентності є важливими для майбутніх фахівців мистецької освіти, і лише 6,2% вважають що не важливі (рис. 1).

Рис. 1. Відповіді здобувачів мистецької освіти щодо важливості цифрових компетентностей

Наступні питання стосувались визначення необхідності використання викладачами цифрових платформ та хмарно орієнтованих середовищ та визначення, яке саме хмарне середовище, на думку майбутніх фахівців з мистецької освіти є найбільш перспективними та якісними і дають можливість розвивати цифрові компетентності (рис. 2, рис. 3).

Аналізуючи відповіді здобувачів освіти, платформи відтворення зустрічі в реальному часі, такі

як Zoom, Meet мають найбільше позитивних відповідей – 37,5%, ютуб та інші сервіси для розміщення відео – 31,3%, Google Form, Google Class – 25%.

З опитуваних респондентів 94% бачать переваги використання цифрових платформ та хмарно орієнтованих середовищ:

– 62,5% вважають перевагами незалежність від місця знаходження та часу;

– 18,8% вважають, що підвищилась якість навчання з використанням цифрових платформ;

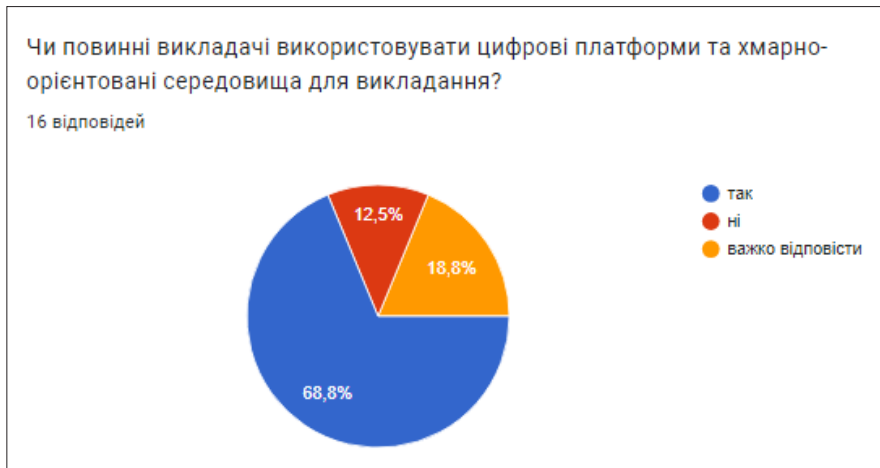

Рис. 2. Відповіді респондентів

Рис. 3. Відповіді респондентів щодо хмарно орієнтованих платформ, які дозволяють розвивати цифрові компетентності

Рис. 4. Відповіді респондентів щодо переваг використання хмарно орієнтованих середовищ

- 6% вбачають підвищення мотивації;
- 6% вбачають підвищення рівня цифрових компетентностей.

Тобто, проаналізувавши результати опитування ми визначили переваги використання хмарно орієнтованих середовищ, їх вплив на цифрові компетентності та платформи, які дадуть можливість підвищити цифрові компетентності здобувачів мистецької освіти. Це дозволить надати освітньому процесу більшої гнучкості, адаптивності та індивідуалізації.

Висновки та пропозиції. Професійна діяльність майбутніх фахівців музичного мистецтва безпосередньо пов'язана із сприйняттям, трактуванням, оцінюванням музичних творів, аналізі структурних елементів певних творів чи жанрів, в аналізі культурно-естетичних елементів стилю епохи та потребує їх систематизації й постійного поновлення, взаємообміну з колегами. Необхідність розроблення спеціальних методик з використання хмарно орієнтованого середовища із врахуванням специфічних мистецьких завдань, аудіо-тестів, використання нотно-графічних програм спонукає викладачів до пошуку нових форм занять, як практичних, так і лекційних. *Подальшими дослідженнями* вбачаємо створення методичних матеріалів та розробку моделі навчання з використанням хмарно орієнтованого середовища з подальшою її апробацією в закладах вищої освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про освіту» від 5.09.2017 р. № 2145-VIII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2145-19>
2. Ульянова В., Снедкова Л. Особливості проведення занять зі «сценічної майстерності» з врахуванням особистісно орієнтованого підходу. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2023. 59(3). <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-3-43>
3. Гура В., Квятковська А., Мозгова С. Хмарні сервіси: розширення можливостей для закладів освіти. *Актуальні питання гуманітарних наук: міжвузівський збірник наукових праць молодих вчених Дрогобицького державного педагогічного університету імені Івана Франка*. 2022. № 55, 247–252. <https://doi.org/10.24919/2308-4863/55-1-40>
4. Мельниченко В., Шип С. Музично-творчі уміння та можливості їх формування з використанням сучасної електронної техніки. *Південноукраїнські мистецькі студії*. Вип. № 1, 2022 р, 48–53. <https://doi.org/10.24195/artstudies.2022-1>
5. Broiako N., Oliinyk O., Skomorovska I., Dorofieieva V., Pistunova T., Koehn N. Training as a means of successful professionalization of applicants for higher education in quarantine. *Laplace em Revista (International)*, vol. 7, n. Extra B, May-Aug. 2021. P. 503–510. <https://doi.org/10.24115/S2446-622020217Extra-B960p.503-510>
6. Schiavio A., Biasutti M. Creative pedagogies in the time of pandemic: a case study with conservatory students. *Music Educ. Res.* 2021. 23 (2). Pp. 167–178. <https://doi.org/10.1080/14613808.2021.1881054>